

พ ร ะ ย า พ ห ล ฯ

นายกรัฐมนตรีนุ่ช้ อ ส ั ต ย์

ส. พลายน้อย

พระยาพหลฯ

นายกรัชมุนตรี ผู้ซื่อสัตย์

ส. พลายน้อย

ราคา ๑๔๕ บาท

(ปกหน้า)

พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)
ในชุดทหารบก

(ปกหลัง)

ตราประจำตระกูลพหลโยธิน เป็นรูปงาช้าง
มีเลื้อย ๓ ตัว หมายถึงสกุลของท่านเป็น
ทหารต่อเนื่องกันมา ๓ คน และมีข้อความ
ว่า “ชาติเลื้อยต้องไฉไลย ชาติชขายต้องไฉ้อ้อ”

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึก
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เพื่อปกป้องธรรมชาติ
และสุขภาพของผู้อ่าน

พระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี ผู้ชื่อสัตย์ • ส. พลายน้อย

พิมพ์ครั้งแรก : มีนาคม ๒๕๕๕

ราคา ๑๔๕ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ส. พลายน้อย.

พระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี ผู้ชื่อสัตย์.

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๕.

๑๔๐ หน้า : ภาพประกอบ.

๑. พหลพลพยุหเสนา, พระยา-นายกรัฐมนตรี-ชีวประวัติ.

I. ชื่อเรื่อง

923.2

ISBN 978 - 974 - 02 - 0875 - 4

สำนักพิมพ์มติชน

- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุชาติ ศรีสุวรรณ
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ นูนปาน
- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : สุพจน์ แจ่มเร็ว, จุฬาลักษณ์ ภูเกิด,
นงนุช สิงหเดชะ
- บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์
- ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อพิสิทธิ์ธีระจาวรรัตน
- พิสูจน์อักษร : ไชติช่วง วรรณวิ | พัทนินลิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบูรณ์รัตน์
- ออกแบบปก : สุลักษณ์ นูนปาน

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชาชนิเวณศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๓๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๙-๕๘๑๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวณศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชา

สรรค์ ๒ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๒๑๓๓, ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๖

โทรสาร ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนน

เทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวณศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๕๑

โทรสาร ๐-๒๕๕๑-๙๐๑๒

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900
Thailand

คำนำ	(๖)
๑ สายเลือดทหาร	๒
๒ ชีวิตตอนปฐมวัย	๑๒
๓ นักเรียนเยอรมัน	๒๐
๔ เหตุที่ต้องกลับสยาม	๓๐
๕ นิमितประหลาดที่ญี่ปุ่น	๔๐
๖ โฉมหน้านักปฏิวัติ	๕๒
๗ ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร	๖๔
๘ ถึงคราวต้องเป็นนายกรัฐมนตรี	๗๙
๙ ผู้ไม่ยอมขึ้นเงินเดือนให้ตนเอง	๙๓
๑๐ ลาก่อนนายกรัฐมนตรี	๑๐๓
๑๑ อุปสมบทแล้วเป็นทูตพิเศษ	๑๑๒
๑๒ อสังกรรม	๑๒๐
ภาคผนวก	๑๒๓

ผู้เขียนชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการเมืองมาตั้งแต่อยู่ที่ชั้นมัธยมปลาย หนังสือเล่มแรกที่ซื้ออ่านคือ “ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ” โดยบุญเรือง จุลรักษา ได้ซื้อเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ และหลังจากนั้นก็ซื้ออ่านแทบจะทุกเล่ม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปฏิวัติรัฐประหารและการจลาจลต่างๆ ในชั้นแรกก็อ่านไม่ค่อยจะเข้าใจนัก เพราะไม่รู้จักนักการเมืองว่าใครเป็นใคร และความรู้เรื่องการเมืองก็อ่อนมาก แต่เป็นผลคืออย่างหนึ่งในสมัยต่อมาคือได้ทราบว่าเป็นหนังสือเล่มใดเขียนชัดเจนมีหลักฐานหรือเล่มใดเขียนโดยไม่ได้ตรวจสอบ ที่เห็นได้ชัดคือข้อผิดพลาดในการเขียนชื่อหรือราชทินนามผิด ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนสนใจเรื่องราชทินนามของขุนนางไทยต่อมา

การที่ชอบอ่านหนังสือเหล่านี้ไม่ใช่เพราะชอบการเมือง แต่อ่านเพราะอยากรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นว่าเป็นเพราะอะไร เหตุการณ์ต่างๆ ที่นักการเมืองก่อขึ้นจะเป็นประวัติศาสตร์ในอนาคต คนที่จะได้รับการยกย่อง คนชั่วร้ายจะถูกบันทึกไว้ให้เห็นความอัปยศ บางคนเล่นการเมืองด้วยหวังจะให้เป็นที่เกียรติประวัติของวงศ์ตระกูล แต่ด้วยความประพุดติและการกระทำของตนเองได้ทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลและความดีงามของตนเองที่พอจะมีอยู่บ้างให้หมดไป ด้วยกิเลสตัณหาชกนาก็มีอยู่และบางครั้งความโลภและโทสะจริตก็ทำให้เห็นผิดเป็นชอบ ทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ทรมานเพราะการกระทำที่มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียว

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ผู้จัดการสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งได้แวะมาหาที่บ้านและขอให้ผู้เขียนเรียบเรียงประวัติของพระยาพหลพลพยุหเสนาให้สักเล่มหนึ่ง อ้างว่านับถือในความซื่อสัตย์ของท่าน ความจริงผู้เขียน

ก็สนใจชื่อประวัติของท่านมานานแล้ว ได้จับบันทึกบางเรื่องบางตอนไว้บ้าง แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่ทราบ ถึงกระนั้นก็นึกสนุกรวบรวมบันทึกต่างๆ มาเรียบเรียงเท่าที่เวลาและสุขภาพจะอำนวย เขียนบ้างหยุดบ้างเป็นเวลากว่า ๒ ปี จึงเห็นเป็นรูปเป็นร่างขึ้น จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ เมื่อมีการปฏิวัติเกิดขึ้น ได้มีผู้ปรารภถึงเรื่องนี้ขึ้นมาอีก จึงได้หยิบออกมาเขียนต่อจนจบ

อย่างไรก็ตาม หนังสือนี้อาจไม่สมบูรณ์ เพราะข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของท่านหาได้ยากมาก แต่เข้าใจว่ามีความสมบูรณ์ของเนื้อหาหลายส่วนที่เล่มอื่นไม่มี และที่อาจถูกดำเนินคดีคือไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งต้องขออภัยอีกครั้งว่าต้องการเขียนประวัติของท่านมากกว่าประวัติการเมือง ถ้าจะมีอยู่บ้างก็เฉพาะเรื่องที่กระทบถึงตัวท่านโดยตรง หากท่านจะอ่านควบไปพร้อมกับ “พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” ของผู้เขียน ก็อาจจะได้ความที่ขึ้นอีก เพราะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว “ทรงไว้ดวงพระราชหฤทัย” พระยาพลพลพยุหเสนามากกว่าผู้ใดทั้งสิ้น ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาถึงประธานสภาผู้แทนราษฎรตอนหนึ่งว่า

“ข้าพเจ้าเห็นว่าผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือไว้ใจของประชาชน และสามารถประสานสามัคคีพร้อมเพียงให้ราชการดำเนินไปด้วยดีเป็นข้อสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่น สำหรับเวลานี้จะหาผู้ใดทรงคุณสมบัติเช่นว่านี้ นอกจากพระยาพลพลพยุหเสนานั้นยากนัก”

ถึงแม้ว่าพลเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) จะถึงแก่อนิจกรรมไปนานถึง ๖๐ ปีแล้วก็ตาม แต่ชื่อเสียงเกียรติคุณของท่านในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ซื่อตรงต่อมิตร ไม่คิดหาผลประโยชน์ให้ตนเอง ยังคงเป็นคุณสมบัติของนายกรัฐมนตรีที่ท่านได้ยกสมดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทุกประการ

๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๐

พระยาพหลฯ

นายกรัฐมนตรี ผู้ก่อตั้ง

สายเลือดทหาร

เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ประทับ ณ พระตำหนักสวนกุหลาบในพระบรมมหาราชวัง ครั้งนั้น นายฉ่ำ นายเวรกรมพระอัครลักษณ์ได้นำบุตรชายอายุ ๒๔ ปี ชื่อนายกิม เข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๙ ปรากฏว่านายกิมเป็นคนดีมีวาสนา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ ตำแหน่งหน้าที่จึงเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว พอถึง พ.ศ. ๒๔๑๐ ก็ทรงพระ

กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นปลัดเวรตำรวจ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๑๑ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพินิตประชานาด เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ได้โปรดเกล้าฯ ให้นายกิม ข้าหลวงเดิมเป็นมหาดเล็กหลวง รับราชการอยู่ในเวรฤทธิ์ และในปีรุ่งขึ้น พ.ศ. ๒๔๑๒ โปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรเป็นหลวงทวยหาญรักษา ปลัดกรมทหารอย่างยุโรป ยศทหารเป็นนายร้อยเอกศึกษาวิชาทหารบก^๑

หลวงทวยหาญรักษา (กิม) เป็นคนรักเกียรติและพูดตรง คราวหนึ่ง จอมพล เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง-ชูโต) แต่ครั้งยังเป็นเจ้าหมื่นไวยวรนาถ ผู้บังคับการกรมทหารหน้า ต้องหยุดพักรักษาตัว หลวงทวยหาญรักษาต้องรับหน้าที่ดูแลราชการทหารแทน วันหนึ่งได้ไปฟังราชการของกรมทหารหน้าที่จวนของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง ผู้กำกับการทหารหน้า^๒

ในขณะที่กำลังประชุมอยู่นั้น เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงได้พูดจาติเตียนทหารหน้าขึ้นว่า

“อ้ายพวกทหารหน้าและมันแก่มันโง่งทั้งนั้น เปรียบเหมือนกันทำนบใหญ่เอาไว้ ก็ยังมีช่องอยู่ น้ำมันยังไหลรั่วอยู่เสมอฯ”

เมื่อหลวงทวยหาญรักษาได้ยินคำที่เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงพูดดูถูกทหารหน้าต่อหน้าตนเช่นนั้น ก็ดาลโทสะขึ้นมา รีบพูดขัดออกไปว่า

“ได้ทำให้เป็นผู้ใหญ่พูดอะไรเช่นนั้น ทหารหน้าทุกๆ คนเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ ไม่เคยคิดโกงใครเลยสักคนเดียว อ้ายคนที่มันโง่งนั่นแหละคืออ้ายพวกสลัดดี”

ครั้นเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงได้ยินคำที่หลวงทวยหาญรักษา กล่าวปรามาสขึ้นเช่นนั้น ก็มีความโกรธเคืองยิ่งนัก ลูกขึ้นกำหมัดแต่แหบจะต่อยและร้องว่า (ตามสำนวนบันทึกเดิม)

“มึงจงทองมาดูถูกจนถึงบ้านที่เดียวหรือ มึงเป็นอ้ายบ้า ฎีก์เป็นอ้ายแบ่เหมือนกันละวะ”

หลวงทวยหาญรักษาที่พูดลูกขึ้นเตรียมตัวจะสู้ เมื่อเจ้าพระยา

๔ พระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี ผู้ซื่อสัตย์

พล.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา เชนสุบุรุษ อดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒
ของประเทศไทย

มหินทรศักดิ์ธำรงเห็นท่าทางหลวงทวยหาญรักษาจะต่อสู้เอาจริงเอางัง ก็ระงับโทสะลงแล้วพูดว่า

“กูเป็นผู้ใหญ่ กูไม่สู้กับมึงให้เสียเกียรติยศเลย มึงกลับไปก่อนเถิด”

ครั้นหลวงทวยหาญรักษากลับไปแล้ว เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงก็ทำเรื่องราวที่หลวงทวยหาญรักษามีประมาทลางอำนาจจนถึงจวนของท่านนั้น นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ครั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรือเร็วนำลายพระราชหัตถเลขาออกไปหาตัวเจ้าหมื่นไวยวรนาถ ซึ่งขณะนั้นออกไปพักรักษาตัวอยู่ที่ศาลากลางประเทศบุรีรัมย์ ตำบลศีร์ษะจรเข้ จังหวัดพระประแดง (สมุทรปราการในปัจจุบัน) ให้เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในลายพระราชหัตถเลขานั้นมีว่า

“ให้พระนายไวยมาชำระอัยกิมของเจ้าอัยกิมมันไปทำท่าทะเลาะกับเจ้าพระยามหินทรเข้าแล้ว ให้เจ้าเข้ามาเป็นธุระจัดการระงับวิวาทรายนี้ให้สงบลง”

ครั้นเจ้าหมื่นไวยวรนาถได้รับลายพระราชหัตถเลขาแล้วก็กลับเข้ามายังกรุงเทพฯ เมื่อเรียกตัวหลวงทวยหาญรักษามาแล้วเลี้ยง หลวงทวยหาญรักษาก็เล่าความที่เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงพูดจาดูหมิ่นทหารหน้าจึงเกิดเรื่องขึ้นให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถฟัง เจ้าหมื่นไวยวรนาถก็ทำเรื่องราวที่เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงกล่าวคำดูถูกทหารหน้าก่อน หลวงทวยหาญรักษาจึงได้กล้าดูถูกท่านขึ้น เพราะถือเกียรติยศของทหารหน้า ทั้งนี้เป็นความผิดของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงเอง และเจ้าหมื่นไวยวรนาถก็จัดการห้ามหลวงทวยหาญรักษา มิให้เอะอะก่อการวิวาทต่อไป ความที่วิวาทนั้นก็สงบระงับไป^๓

ครั้นถึงปีระกา พ.ศ. ๒๔๒๘ พวกฮ่อบุกเข้าเมืองหลวงพระบาง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถยกกองทัพไปปราบ เจ้าหมื่นไวยวรนาถจึงมารำพึงในใจว่า

“นายร้อยโทหรั่ง และนายร้อยตรีเฟื่อนกับพลทหารสามคนคือ